

професійного успіху та фахового зростання.

1. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: навч. посібник. К. : Літера, 2000. 226 с.
2. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. 328 с.
3. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 88 с.
4. Дудик П.С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. К. : Вид. центр «Академія», 2005. 355 с.

Артем'єва Катерина Дмитрівна
Куц Ірина Ігорівна
здобувачки вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДО ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Мова – не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості.

У суспільстві, де переважає корінний етнос і панує його мова, як, наприклад, у країнах Європи, зазначені функції мови поєднуються гармонійно. У цих державах мова, по суті, виступає еталоном державної самодостатності, самоцінності й неповторності. Але в Україні склалася інша ситуація: втративши свободу, перебуваючи у складі інших держав, український народ позбувся можливості повноцінно користуватися своєю мовою.

Внаслідок заборон і дискримінації, адміністративно-силового тиску, якому піддавалася українська мова упродовж останніх трьох з половиною століть, значна частина українського населення, в тому числі етнічних українців, відчужена від використання рідної мови як засобу національної комунікації та головного інструменту консолідації нації. Особливо дається взнаки спадщина тривалого домінування в Україні російської мови, яка й

сьогодні впливає на мовну ситуацію у нашій державі.

Тому нині, коли Україна здобула незалежність, утвердження у суспільстві української мови як державної, як одного з основних націєтворчих, державотворчих чинників, постає надзвичайно важливою й актуальною проблемою, а її вирішення має бути одним із пріоритетних завдань держави. Усе це актуалізує дослідження стану функціонування державної мови в сучасному українському суспільстві як необхідної умови зміцнення української національної свідомості, важливого чинника консолідації суспільства.

Наявність у світі країн, в офіційному або державному вжитку яких є дві та більше мов (наприклад, Швейцарія), – це швидше виняток, ніж правило в процесі державотворення, а отже, і в загально-соціологічному законі суспільного розвитку. Такий виняток може бути зумовлений особливостями становлення й розвитку цих країн, етнічною структурою суспільства тощо. Основною рисою сучасної мовної ситуації в Україні залишається українсько-російська двомовність, що обумовлюється як тривалим домінуванням в Україні російської мови, так і відсутністю чіткої, послідовної мовної політики в незалежній Українській державі, яка б сприяла повноцінному впровадженню української мови як державної в усі сфери суспільного життя. Попри те, що Закон «Про мови в Українській РСР» вважається чинним і в незалежній Україні, він не виконується, і не встановлює жодних санкцій за порушення державного статусу української мови. Через відсутність належного фінансового, технічного, організаційного забезпечення державні програми підтримки і розвитку української мови здійснюються недостатньо, загалом проблема утвердження державної мови поглиблюється, потребує уваги.

Місце і роль державної (офіційної, міжнаціонального спілкування тощо) мови в процесі етнонаціональної консолідації добре розуміли великодержавники всіх часів і народів, тому-то й докладали, як відомо, титанічних зусиль для впровадження її в практику суспільного життя своїх імперій.

Культурно-мовний чинник у становленні української політичної нації є принциповим питанням. Українська політична нація постає на основі цінностей корінного українського етносу, його мови, символіки, звичаїв, традиційних атрибутів державності. Виходячи з цього, українська мова, як мова найбільшого, автономного етносу України, має бути мовою громадянства – державною мовою. Крокуючи до мовної спільності, нація буде здобувати додаткові підстави для усвідомлення власної єдності у справі державного будівництва.

Поки що політики і суспільство довго й важко йдуть до розуміння мови як основи формування політичної нації, засобу зміцнення національної свідомості. Протягом усього періоду незалежності в Україні мовна проблема є предметом спекуляцій різних політичних сил з метою задоволення власних

інтересів.

В умовах, коли українська національна свідомість деформована тривалим зовнішнім впливом, продовження спекуляцій з боку політичних сил навколо мовного питання, намагання штучно його загострити, – створення української мовної єдності (яка не заперечує розвиток етнічних мов в середині нації), беззаперечно, є консолідуючим чинником української політичної нації.

Потрібна виважена державна мовна політика, яка б передбачала захист і підтримку національної мови й водночас забезпечувала розвиток і функціонування мов етнічних меншин. На усвідомлення суспільством того, що доля української мови – це є, по суті, доля Української держави й нації, має бути спрямована система відповідних заходів.

Виходячи із суперечливості зазначеної проблематики, подальшого дослідження потребують правові аспекти функціонування української мови, стан науки про українську мову і мовну ситуацію у державі. Слід визнати, що для того, щоб мова стала стрижнем самоідентифікації нації, влада повинна проводити свідому планомірну (а не стихійну) мовну політику, пам'ятаючи при цьому, що мова – засіб не лише спілкування та згуртування, а й нерозуміння та роз'єднання, засіб не тільки звільнення, а й утримання мовними стереотипами. Мову неможливо відокремити від політики та владних відносин, і лише в цьому контексті вона може бути витлумачена адекватно. Залишається сподіватися, що, крокуючи до мовної спільності, українська нація буде здобувати додаткові підстави для усвідомлення власної єдності у справі державного будівництва.

---

1. Які саме зміни принесе українцям новий закон про мову. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/140705-yaki-same-zmini-prinese-ukrayintsyam-noviy-zakon-pro-movu>.

2. Жайворонок, В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К. : Довіра, 2007. 262 с.

3. Балабкіна І. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2016/03/23.pdf>.

4. Федоренко А., Фещенко Б. Мова як засіб консолідації українського народу URL: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2014/Philologia/7_169250.doc.htm.

5. Євсєєва Г. Роль державної мови в національній інтеграції та зміцненні єдності держави. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01\(4\)/10egpzed.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01(4)/10egpzed.pdf).